

Handläggare
Jonas Svensson
Vattenmiljöenheten
jonas.svensson@havochvatten.se

Datum 2023-02-07

Dnr 03495-2022

Regeringskansliet

Bilaga 1. Detaljerade synpunkter över Miljödepartementets remiss – Reviderat direktiv om rening av avloppsvatten från tätbebyggelse – förslag från europeiska kommissionen, M2022_001945

Individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse (små avlopp)

Artikel 3 och artikel 18

Havs- och vattenmyndigheten förespråkar att det istället för förslaget görs en individuell bedömning av reningsbehovet i det enskilda fallet, vilket motsvarar tillämpningen av miljöbalken och 6 § i lagen om allmänna vattentjänster.

Artikel 3 syftar till att minska belastningen från bland annat individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse och innebär att dessa som huvudregel ska anslutas till ett ledningsnät. I vissa undantagsfall kan individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse tillåtas, under förutsättning att de uppnår kraven på sekundär eller tertiär rening.

Enligt artikel 18 ska medlemsstaterna dessutom identifiera de risker som utsläpp av avloppsvatten från tätbebyggelse medför för miljön och för människors hälsa, åtminstone sådana som har koppling till följande;

- a) Kvaliteten på en vattenförekomst som används för uttag av dricksvatten enligt definitionen i artikel 2.1 i direktiv (EU) 2020/2184.
- b) Kvaliteten på badvatten som omfattas av direktiv 2006/7/EG.
- c) God ekologisk status hos en vattenförekomst enligt definitionen i artikel 2.22 i direktiv 2000/60/EG.
- d) Kvaliteten på en vattenförekomst där vattenbruksverksamhet enligt definitionen i artikel 4.25 i förordning (EU) nr 1380/2013 äger rum

Om riskbedömningen visar behov av ytterligare rening ska relevanta åtgärder vidtas. För fastighetsägare/verksamhetsutövare med individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse kan det innebära krav på anslutning till ledningsnät, även inom mindre tätbebyggelse under 1000 pe.

Det kan inte uteslutas att befintliga individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse som utifrån miljöbalkens krav skulle kunna bedömas fullgoda med hänsyn till skydd för hälsa och miljö,

skulle behöva kompletteras, ersättas med en ny anläggning eller anslutas till ett ledningsnät för att uppfylla direktivet. De miljömässiga nyttorna med förslaget blir i så fall små. Havs- och vattenmyndigheten förespråkar att det istället görs en individuell bedömning av reningsbehovet i det enskilda fallet, vilket motsvarar tillämpningen av miljöbalken och 6 § i lagen om allmänna vattentjänster.

Konsekvenser för svensk lagstiftning

Viktigt att notera är att förslag ett till nytt avloppsdirektiv inte står i överensstämmelse med det nyligen beslutade tillägget i 6 § lagen om allmänna vattentjänster som trädde i kraft den 1 januari 2023: *"Vid bedömningen av behovet enligt första stycket ska särskild hänsyn tas till förutsättningarna att tillgodose behovet av en vattentjänst genom en enskild anläggning som kan godtas med hänsyn till skyddet för människors hälsa och miljön."* Utgångspunkten för förslaget i avloppsdirektivet är istället att alla individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse (förutom i undantagsfall – om det inte finns några miljömässiga fördelar eller om det skulle innebära orimliga kostnader) ska anslutas till ett gemensamt ledningsnät om de ligger inom tätbebyggelse.

För att kunna avgöra de ekonomiska och miljömässiga konsekvenserna av förslaget till nytt avloppsdirektiv behövs kunskap om antalet individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse, samt vilken typ av teknik de har. Hur många fastighetsägare/verksamhetsutövare med individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse som kommer att få utökade krav är inte möjligt att säga i dagsläget. Enligt Svenska MiljöEmissionsData (SMED) har ca 30 % av alla små avloppsanläggningar i Sverige med vattentoalett enbart slamavskiljning och klarar därmed inte kravet på rening i vare sig 9 kap. 7 § miljöbalken eller kravet på sekundär (biologisk) rening i direktivet. Uppgifter om hur stor del av de individuella avloppsanläggningarna inom tätbebyggelse som saknar biologisk rening saknas.

Oklara definitioner

Oklarheter i flera av definitionerna i direktivets artikel 2 försvårar bedömningen av konsekvenserna av förslaget för svenska förhållanden. Det gäller till exempel definitionerna av *agglomeration* (tätbebyggelse), "individual or other appropriate systems" (individuella avloppsanläggningar) *urban wastewater treatment plant* (reningsverk) och *collecting system* (ledningsnät).

I Sverige finns såväl enskilda som allmänna små avloppsanläggningar som är dimensionerade för flera fastigheter. Dessa anläggningar är alltså anslutna till ett ledningsnät, men inte alltid till ett "urban wastewater treatment plant". I förslaget är det inte tydligt om dessa anläggningar definieras som "individual or other appropriate systems" eller inte, om de ligger inom tätbebyggelse vilket påverkar möjligheten till samma undantag som finns för individuella avloppsanläggningar.

Begreppet *urban wastewater treatment plant* skulle till exempel kunna tolkas som att endast *reningsverk* med *behandling* av avloppsvattnet kan accepteras. Det finns därmed en risk att markbaserade avloppsanläggningar eller sorterande avloppsanläggningar (t.ex. slutna tankar för uppsamling av WC-vatten) inte kommer att kunna accepteras. Beroende på platsens förutsättningar kan denna typ av teknik vara ett mer robust, cirkulärt och kostnadseffektivt alternativ. Att använda slutna tankar som individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse skulle också kunna bli otillåtet eftersom det i artikel 4.1 anges att urbant avloppsvattnet ska

genomgå *behandling* (treatment). Direktivet bör kompletteras med möjligheten att *uppsamla* avloppsvatten som fullgott alternativ samt generellt utformas så att det är teknikneutralt.

Register, rapportering och tillsyn

Enligt artikel 4.2 ska medlemsstaterna se till att tätbebyggelser med individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse finns i ett offentligt register. Såväl *offentligt* register som *nationellt* register används i förslaget till nytt direktiv, vilket kan innebära skillnad i vilken/a myndigheter som förutsätts upprätthålla ett aktuellt register.

Kommunernas register för små avloppsanläggningar är i dagsläget av skiftande kvalitet. Enligt enkätsvar från kommunerna år 2021 så är medeltalet fastigheter med små avloppsanläggningar med vattentoalett ansluten och som finns i digitalt register 68 %. Svarsfrekvensen på enkäten var låg vilket innebär att resultatet får tolkas med viss försiktighet. En uppdatering och komplettering av kommunernas register är dock att vänta under de närmaste åren då registervård inom området små avloppsanläggningar är ett fokusområde för kommunerna i den nationella strategin för miljötillsyn som pågår till 2025.

Kostnaden för kommunernas arbete med registren är svår att uppskatta men kommer troligen att variera mycket mellan kommunerna, då en del kommuner har i det närmaste fullständiga register medan andra saknar uppgifter för många anläggningar. Havs- och vattenmyndigheten arbetar för närvarande med att förbättra förutsättningarna för att samla in och lagra vissa uppgifter om små avloppsanläggningar nationellt. Kostnaden som det kommer innebära att samla in, kvalitetssäkra och lagra uppgifter om små avloppsanläggningar inom tätbebyggelse är inte möjligt att uppskatta i dagsläget.

När mer än 2 % av belastningen i tätbebyggelse med mer än 2000 pe behandlas i individuella avloppsanläggningar ska medlemsländerna enligt artikel 4.4 ge kommissionen en detaljerad motivering av användningen av individuella avloppsanläggningar i var och en av tätbebyggelserna. Redovisningen till kommissionen ska bland annat innehålla uppgifter om hur direktivets krav med avseende på rening, registerföring och inspektion uppnås med avseende på dessa individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse. Hur många tätbebyggelser som kommer att träffas av kravet på redovisning är inte möjligt att säga i dagsläget. Redovisningen kommer att innebära en betydande arbetsbörda för både de kommunala och statliga myndigheter som blir berörda.

Enligt artikel 22 ska medlemsstaterna till den 31 december 2025 också ta fram uppgifter om vilka åtgärder som vidtagits för att genomföra artikel 4.4 och uppgifter om hur stor andel av avloppsvattnet från tätbebyggelse över 2000 pe som behandlas i individuella avloppsanläggningar. Informationen ska sedan uppdateras årligen. Även detta förslag kommer att innebära en stor arbetsbörda för de kommunala och statliga myndigheter som blir berörda.

Medlemsstaterna ska vidare enligt artikel 4.2 säkerställa att individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse inspekteras regelbundet. Detta kan innebära att kommunernas tillsyn av små avloppsanläggningar behöver koncentreras till tätbebyggelse vilket skulle kunna leda till att tillsyn på avloppsanläggningar utanför tätbebyggelse som kan innebära en större miljö- eller hälsorisk behöver prioriteras bort.

Delegerade akter om utformning, drift, underhåll och tillsyn av individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse

Artikel 4.3 innebär att Kommissionen ges befogenhet att anta delegerade akter avseende minimikrav på utformning, drift och underhåll samt genom att specificera kraven för de regelbundna inspektionerna. Detta kan eventuellt innebära högre krav för verksamhetsutövare med individuella avloppsanläggningar inom tätbebyggelse. Nya krav på utformning, drift, underhåll och tillsyn kan även innebära att tillsynsmyndigheterna inte längre ska göra en bedömning av vilka reningskrav som är skäliga att ställa i varje enskilt fall, dvs. att teknikkrav ersätter dagens funktionskrav. Förslaget skulle kunna innebära betydande ekonomiska konsekvenser för verksamhetsutövaren.

Mikroföroreningar och koppling till prioämnesdirektivet

Specifikt angående koppling till prioämnesdirektivet

Havs- och vattenmyndigheten ställer sig positivt till att medlemsländerna ska identifiera områden (Artikel 5) där kraven enligt artikel 3 i prioämnesdirektivet (2008/105/EC) riskerar att inte nås på grund av bräddning av dagvatten eller tätortsavrinning. Detta är samstämmt med kraven i vattendirektivet.

Havs- och vattenmyndigheten ställer sig positivt till Artikel 8, paragraf 2, punkt (f). Detta är samstämmt med kraven i vattendirektivet och prioämnesdirektivet och skulle underlätta/påskynda vattenförvaltningens arbete med att åstadkomma åtgärder för att nå miljö kvalitetsnormerna.

Havs- och vattenmyndigheten ställer sig positivt till att mikroföroreningar som släpps ut från avloppsreningsverk och utgör en risk för miljön och/eller människors hälsa ska övervakas i inlopp och utlopp till avloppsreningsverket (Artikel 21, paragraf 3 punkt (a)). Havs- och vattenmyndigheten ställer sig dock frågande till nuvarande formulering eftersom övervakning av alla prioriterade ämnen tycks krävas. Havs- och vattenmyndigheten anser att nyttan för människors hälsa och miljön av att övervaka alla prioriterade ämnen (bilaga V till vattendirektivet (2000/60/EC)) är liten eftersom avloppsreningsverk inte utgör en utsläppskälla för många av de prioriterade ämnena och många av ämnena utgör inte heller någon risk för eller via Sveriges ytvatten idag. Havs- och vattenmyndigheten anser att övervakningskravet endast bör gälla för relevanta prioriterade ämnen. Vattenförvaltningens påverkansanalys skulle t.ex. kunna utgöra en grund för identifiering av relevanta ämnen.

Havs- och vattenmyndigheten anser att övervakningskravet också bör gälla för särskilda förorenande ämnen som släpps ut i betydande mängd från avloppsreningsverk. Kraven skulle då vara samstämmt med kraven i den föreslagna revideringen av vattendirektivet och prioämnesdirektivet och bygga på grundläggande miljörettsliga principer såsom, att åtgärder ska vidtas vid källan och att förorenaren ska betala.

Havsmiljöförvaltningen

Detaljerade synpunkter avseende havsmiljöförvaltningen

HELCOM BSAP har överordnade mål som inkluderar "Baltic Sea unaffected by hazardous substances and litter" samt "Baltic Sea unaffected by eutrophication". Genomförande av direktivförslaget är nödvändigt om man på sikt ska kunna uppnå dessa mål. Liknande mål finns inom OSPAR NEA-ES 2030 under teman "Clean Seas".

Förorening – och i synnerhet övergödning – har starka ekonomiska konsekvenser och hindrar ekonomisk utveckling. Att minska utsläpp från avloppsreningsverk skapar utrymme för andra ekonomiska aktiviteter såsom jordbruk/djurhållning/vattenbruk och industri medan en vattenmiljö opåverkad av miljögifter, läkemedel och övergödande ämnen krävs för livskraftig turist- och fiskenaering utöver naturens och allmänhetens välfärd.

HELCOM har tagit fram en omfattande närsaltsåtervinningsstrategi, med syftet att göra gödsel/slam attraktiva som resurs så att de omhändertas bättre och förluster till vatten och luft minimeras. Strategin antogs vid Ministermötet 2021. Med geopolitiska utvecklingar under 2022 och resulterande prishöjningar för mineral/konstgödsel blev strategins genomförande ännu viktigare. Direktivförslagets målsättning – och uppmaningar på uppströms arbete - att skapa ren, återvinningsbar slam är ett viktigt bidrag till närsaltsåtervinningsstrategin. Strategin ska vara helt genomförd redan 2027.

Förslagets åtgärder mot utsläpp av skräp, näringsämnen och miljögifter bidrar till genomförandet av SDG 12.4 samt 14.1.

Formulering av paragraf 5 ("Proverna ska tas så att de återspeglar föroreningen under torra väderförhållanden. Extrema värden för vattenkvaliteten ska inte beaktas, om värdena beror på särskilda förhållanden på grund av kraftig nederbörd.") är otydlig och bör skärpas med kvantitativa definitioner av "dry weather" och "heavy rain" för att undvika tolkningsfrihet. Även följande formulering bör ses över: varför bortse från föroreningar när det regnar; det är då problemen i vattenmiljön ofta uppstår p.g.a. otillräckliga avloppssystem. Mätningarna är delvis ett sätt att förstå hur recipienten påverkas och kan ej ge en representativ bild om man inte får statistik när det regnar.

Angående Bilaga 5 bör dessa planer även bör beakta makroskräp från bristfällig dagvattenhantering.

Övergripande mål, att: "2. Mål för minskning av föroreningar från dagvattenutsläpp och avrinning från tätbebyggelse, inbegripet följande" bör innefatta fler parametrar, eller i alla fall inte utesluta att medlemsstater kräver att planerna innehåller alla relevanta målsättningar de har i avrinningsområdena. Formuleringen är för begränsad och otillräcklig – estetiska problem p.g.a. makroskräp, vilka även påverkar havsmiljön, hanteras exempelvis inte av förslaget och det bör åtgärdas.

Mål 2a) "Ett vägledande mål att dagvattenutsläppen inte ska utgöra mer än 1 % av den årliga volymen uppsamlat avloppsvatten från tätbebyggelse, beräknat för torra väderförhållanden." fyller inte någon funktion i samband med makroskräp, där det är missvisande att jämföra med torrvädersflöde; dessa bör tillföra obefintliga mängder skräp i torrt väder.

Formulering av 4c ” Slutligen, när det är nödvändigt för att uppnå de mål som avses i punkt 2, ytterligare begränsningsåtgärder, inbegripet anpassning av infrastrukturen för uppsamling, lagring och rening av avloppsvatten från tätbebyggelse eller skapande av ny infrastruktur med prioritering av grön infrastruktur såsom bevuxna diken, våtmarker för rening och lagringsdammar som utformats för att främja den biologiska mångfalden. När så är relevant ska återanvändning av vatten beaktas i samband med utarbetandet av de integrerade förvaltningsplaner för avloppsvatten från tätbebyggelse som avses i artikel 5” kan strykas, då den inte tillför något konstruktivt i detta sammanhang.

Bilaga 6 “INFORMATION TILL ALLMÄNHETEN” bör kompletteras. Specifikt med en uppskattning av den effekt på vattenmiljön som både infrastruktur och investeringar har, vilket saknas och är av intresse för allmänheten. En punkt föreslås om ”Förväntade resultat för vattenmiljön” eller dylikt. För att förtydliga nyttan, gärna platsspecifikt.

Jakob Granit

Jonas Svensson